

kieli on inklusiivista ja spiritualiteetti kokonaisvaltaista, ruumiillista ja kontekstuaalista”. Vaikka *Jokin meitä yhdistää* -kirjan esipuhe ottaa hienovaraisesti etäisyyttä kontekstualisuuteen todetessaan, ettei kirkon identiteettiä saa ratkaista gallupien valossa, välttäisin luonnehtimasta kirjaa konservatiiviseksi: sen sivuilta välittyy aito halu uudistaa kirkkoa entistä dynaamisemmaksi ja evankelioivammaksi jälkiluterilaisessa todellisuudessa. Mistään konservoinnista ei siis ole kyse, vaikka vauhtia haetaan lähinnä reformaation aikakaudelta.

Kirjojen kesken hahmottuu kirkas linjaero: toinen etsii ratkaisua kirkon ongelmiin ”kirkon ytimen kirkastamisesta” perustana Augsburgin tunnustus yhdessä ekumeenisten uskontunnustusten kanssa (JMY, s. 93), toinen taas sen sijaan, että kirkko avautuu kohti maailmaa ja sen teologia ”kasvaa ihmisten arjesta käsin” (TS, s. 9). Jos lukee molemmat kirjat, saa erinomaisen päivityksen siitä, missä kulkee yksi keskeisimmistä teologisista jakolinjoista Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa.

Jyri Komulainen, dos.
Johtava asiantuntija
Kirkon tutkimus ja koulutus -yksikkö

PAPISTO (TV-SARJA)

Ohjaus Harri Hakanen & Mika Niva. YLE TV1/
YLE Areena 2021.

Joulukuussa 2021 kirkon työntekijöiden sosiaalisen median palstoilla alkoi kuhina, kun YLE:n uusi kahdeksanosainen sarja *Papisto* julkaistiin YLE TV1:ssä ja YLE Areenassa. Pappi toisensa jälkeen liittyi sarjaa ylistävään kuoroon, ja jopa Tampereen hiippakunnan piispa Matti Repo kirjoitti sarjasta varsin positiivisen kuvauksen sosiaalisen median tilillään. Reaktio on ymmärrettävä. *Papisto* on dokumenttisarja, jossa seurataan neljän Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papin elämää koronapandemian värityksenä vuonna 2020. Toisin kuin usein tositelevisiön äärellä, *Papisto*-sarjan katsoja ei kuitenkaan joudu myötähäpeään kouriin, vaan kyseessä on tyylikäs ja mukaansa tempaava kuvaus neljän hyvin persoonallisen papin työstä ja elämä-

tä. Tässä arviossa tarkastelen sarjaa virkateologiaan erikoistuneena tutkijana ja seurakuntapappina.

Sosiaalisessa mediassa kirkon työntekijöitä tuntui hämmästyttävän se, ettei *Papisto*-sarjassa ollut mitään skandaalinkäryistä tai kirkon mainetta haittaavaa. Myös *Helsingin Sanomien* kriitikko Kaisu Tervonen (HS 20.12.) arvioi sarjassa olevan sellaista ”kepeyttä, jota kirkon brändikuvasta puuttuu”. Sarjassa kertojan ääni annetaan suoraan päähenkilöinä toimiville neljälle papille, jotka sanoittavat itse omaa työtään, kipujaan ja kasvukohtiaan pappeuden tiellä. *Papiston* jonkinlainen vastine tv-viihteen kentällä lie-nee *Poliisit*-tositelevisiosarja, mutta *Papisto* on vertailukohtaansa selvästi dokumenttielokuvamaisempi ja päästää huomattavasti lähemmäs päähenkilöiden henkilöhaamoihin, maailmaan ja ajatteluun.

Ensimmäisessä jaksossa ”Riisutaan pyhyys” esitellään sarjan neljä päähenkilöä. Päähenkilöt ovat kiinnostavalla tavalla erilaisia, työuran eri vaiheissa olevia, eri-ikäisiä ja eri puolilla Suomea työskenteleviä. Esimerkiksi yksi papeista, Tampereen Harjun seurakunnan ”rokkipappi” Tarvo Laakso, eläköityy sarjan kuluessa, kun taas Ivalon seurakunnan kolttasaamelainen saamelastyön pappi Mari Valjakka on vihitty virkaansa vasta vuonna 2015. Virkaiältään näiden kahden ääripään väliin osuvat urbaanin Helsingin Paavalin seurakunnan Puhkea kukkaan -työstä tunnettu pastori Elina Koivisto sekä Vesilahden seurakunnan maaseutumaisemassa kirkkoherrana toimiva Harri Henttinen. Erilaisista virkapaikoistaan ja profiileistaan huolimatta kaikkia sarjan pappeja yhdistävät syvä kutsumustietoisuus ja oman persoonan valjastaminen viran käyttöön.

Ensimmäisen jakson nimessä esiintyvä ajatus ”pyhyiden riisumisesta” tarkoittaakin kenties sitä, että sarjan papit kuvataan persoonina ja aitoina ihmisinä. Sarjan kuvaus lupaa, että jaksossa ”romutetaan kertahetimitä mielikuvia pappeudesta”, mutta tavalliselle seurakuntapapille papiston monimuotoisuus tuskin tulee yllätyksenä. Sen sijaan yllätyksenä tulee kenties se, miten kauniisti tämä papiston monimuotoisuus sarjassa kuvataan.

Papiston pääohjaajien Mika Nivan ja Harri Hakanen mukaan sarjan taustalla oli aito kiinnostus pappeutta ja pappien persoonia kohtaan (*Länsiväylä* 25.12.2021). Pappisvirasta kertominen erilaisten persoonien kautta on myös virkateologisesti perusteltu

ratkaisu. Pappisvirkaa toteutetaan aina persoonan kautta ja persoonaa pidetään papin olennaisena työvälineenä. Virkateologisesti ajatellen Jumala kutsuu tehtävään persoonia, jotka vihkimyksessä saavat Pyhän Hengen lahjoja avukseen koko elämänmittaiseen pappeuden tehtävään. Pappi lupaa pappisvihkimyksensä yhteydessä palvella Kristuksen kirkkoa aina ja kaikkialla. Pappisviran työajaton ja jossain määrin myös rajaton luonne tulee jo sarjan ensimmäisessä jaksossa selkeästi näkyviin kirkkoherra Harri Henttosesta kertovissa kohtauksissa, joissa ”kirkko-Harri” kiipeilee pappilan katolla korjaushommissa ja työskentelee pappilassaan yön pikkutunneilla.

Sarjan toinen jakso ”Miksi minusta tuli minä” kuvaa sitä, miten monenlaisia polkuja sarjan pappeilla on ollut kohti pappeutta. Papit ovat lähtöisin erilaisista taustoista. Usko ei ole ollut kaikille lapsuudesta saakka itsestäänselvyys eikä pappeus selkeä ammatinvalinta. Teologian kielellä jakso kuvaavat sanat ”johdatus” ja ”kutsumus”. Rokkipappi Tarvo Laakso kuvaa kokemaansa sisäistä kutsua ”sydämelle laskeutuneena haasteena lukea papiksi”. Jakson kuvastossa myös näytetään osa pappisvihkimyksestä, jossa piispa Matti Repo vihkii kätten päällepanolla uusia pappeja virkaan.

Peruseurakuntatyötä käsittelevä kolmas jakso ”Papit areenalle” on jaksoista ennalta-arvattavin. Kuvaukset saarnan luomisprosessista, yhteisöruokailusta, toimituksista ja jumalanpalveluselämästä eivät yllätä tai anna uutta seurakuntatyön perusarkea elävälle. Kuitenkin kuvaus palvelee kirkosta etäämmällä olevaa informatiivisuudellaan ja voisi olla käytännöllinen työväline peruskoulun uskonnonopettajille tai esimerkiksi rippikoulutyötä tekeville. Teologisessa mielessä on myös merkittävää, että jumalanpalveluselämää kuvataan nimenomaan kiirastorstain ja pääsiäisen kautta.

Sarjan neljäs jakso ”Kun kuolema ei kosketa kehtään” käsittelee muun muassa sielunhoitoa, kuolemaa ja työajattomuutta. Pääosin kuvaus on kauniisti ja hienotunteisesti toteutettu. Jaksossa kuitenkin myös näytetään kohtaaminen sielunhoitohetkestä, jossa keskusteluun osallistuvat näkyvät tunnustettavasti. Epäilemättä kaikki kohtauksen osapuolet ovat suostuneet järjestelyyn, mutta asetelma tuntuu silti kiusalliselta sielunhoidon teologian ja keskusteluasiakkaan intimitetin näkökulmasta.

Kuolemaan liittyvä pohdinta kiinnostaa epäilemättä suurta yleisöä, mutta jakso on mielenkiintoinen myös pappisviran teologian näkökulmasta. Pappisviran vihkimyslunne ja tietynlainen sakramentaalisuus tulee esille, kun Tarvo Laakso kuvailee papiston työajasta käytyä keskustelua ja tunnustautuu ”vanhan liiton mieheksi”, jonka mielestä pappeudella on tietty pysyväisluonteinen laatu: pappi on pappi ”24/7” ja vielä eläkkeelläkin. Hautajaisten äärellä pappisvirkaa pohdiskeleva saamelaispappi Mari Valjakka kuvailee myös viran suojelevan kantaansa vaikeissa hetkissä

Sarjan neljä viimeistä jaksoa (”Yhteisöjen keskelä, ihmisten vierellä”, ”Tarvitaanko pappeja?”, ”Kriisejä ja muutosta” sekä ”Aamen”) jatkavat pappien monipuolisen työn kuvaamista viihdyttävällä tavalla. Jaksoissa pohditaan jossain määrin myös kirkon työyhteisökysymyksiä, kirkkoa organisaationa sekä hengellisen kutsumustyön ja kirkon julkisoikeudellisesta asemasta johtuvan byrokratian ristiriitaa. Saamelaispappi Mari Valjakan myötä kuudennessa jaksossa aukeaa mielenkiintoinen ikkuna Kirkkojen maailmanneuvoston työhön alkuperäiskansojen parissa. Pappien kriisejä kuvaava seitsemäs jakso tuo esiin sen, että papit eivät ole elämän kriiseille ja haasteille immuuneja. Jakso on kuitenkin koonnut ot-sikkonsa alle hyvin eritasoisia kriisejä aina blogikirjoitukseen liittyvästä turhautumisesta eläköitymiseen, tulipaloon ja pappia kohtaaviin henkilökohtaisiin mielenterveyden haasteisiin. Pappisviran ymmärtämisen näkökulmasta jaksot syventävät aiemmin esiin tullutta kuvaa pappeudesta persoonalla tehtävänä ja monipuolisena kutsumustyönä, joka näyttäytyy työajattomana ja rajattomana, mutta tuovat esiin hyvin vähän uutta.

Kaiken kaikkiaan *Papisto*-sarjaa voi pitää monella tapaa onnistuneena. Sarjan äänimaailma ja kuvat ovat koskettavia ja henkilöt aitoja. Papit puhuvat rohkeasti ja avoimesti pappeudestaan, kutsumuksestaan, Jumalasta ja kipukohdistaan. Heidän äänensä ja esimerkinsä kautta pappisviran teologiakin hahmottuu katsojalle parhaimmillaan elämänmakuisella ja syvällä tasolla.

Heidi Zitting, TT
Kansainvälisen työn pappi
Tapiolan seurakunta